

Hur levde man i Österbotten på medeltiden?

Medeltidens österbottniska landskap såg väldigt annorlunda ut än dagens. Vattenytan var omkring fem meter högre än idag, vilket innebär att stora delar av de låglänta markerna låg under vatten. Kustremsan var mycket mer splittrad av vikar, holmar och skär. Skogarna och ödemarkerna var vidsträckta och det öppna odlingslandskapet fanns inte ännu.

Regionen var mycket glest befolkad. Man kan jämföra med att Finlands största stad Åbo anses ha haft cirka 1500 invånare på 1400-talet. I den svenska kungen Erik av Pommerns skattebok från år 1413 uppges att det fanns 120 "rökar" i både Pedersöre och Mustasaari socken. Forskare menar att en rök ska förstås som fyra hushåll i det här sammanhanget, vilket skulle innebära 480 hushåll per socken. Om man tänker sig 480 familjer som är utspridda på området Bergö–Munsala förstår vi att det var långt mellan gårdarna. Medellivslängden var låg på medeltiden, cirka 35 år, och barndödligheten hög. Det var på många sätt ett hårt liv med små marginaler, och starka familjeband till släkten eller ätten var därför av väldigt stor betydelse, man identifierade sig med sin gård och familj. Den katolska tron var en självklar ingrediens i vardagslivet.

Man bodde i små, låga stugor i trä utan fönster. Uppe under taket fanns ett vindöga, som kunde täckas med behandlade djurhudar – pergament – och som bland annat användes för att släppa ut röken. Murade skorstenar användes inte på den här tiden. Gårdarna var kringbyggda och det var viktigt med ordentliga staket, för rovdjuren lurade in på knutarna. Till gården hörde ett källand och kanske också en humlegård. Utanför gårdsområdet betade boskapen om somrarna. Om vintrarna var det mycket mörkt i stugorna. Pärtor brändes för ljusets skull, och om man hade råd gav vaxljus det bästa skenet. Det bönderna framför allt behövde kunna köpa sig var salt – som konserveringsmedel – och metallredskap. Dessutom var de tvungna att betala skatt åt kungen.

Odlingsmarkerna var små och man bröt ny åker då man kunde. Råg var länge det viktigaste sädeslaget, medan vete var relativt okänt i Norden. Potatis hade man aldrig hört talas om, och inte heller kålrötter var vanliga. Rovor odlade man däremot, liksom ärter. Boskapen var också viktig. Man höll grisar, kor, får, getter, höns och ankor. Kattor och hundar fanns också på gårdarna. Jakt och fiske var viktiga näringar, och ju närmare kusten och skärgården man bodde desto viktigare blev det att ha möjligheter att röra sig över vattnet. Man behövde alltså ha tillgång till båtar och fiskeredskap. Man jagade inte enbart för köttets skull, utan päls var en viktig handels- och bytesvara. Sälen var ett viktigt bytesdjur.

Vägarna i vår region kan liknas vid smala ridstigar. Först i början av 1500-talet anlades Strandvägen, som gick mellan Ulfsby nära dagens Björneborg och Korsholms slott. På 1550-talet förlängdes den så man kunde resa runt hela Bottniska viken till Stockholm. Innan dess var det enklast att resa över vatten med båt då vädret tillät, eller att utnyttja vintern och resa med släde längs vintervägarna. Långt ifrån alla ägde en häst – oxar var vanliga dragdjur – och man kunde inte räkna med att förflytta sig många kilometer per dag längs de små ridstigarna om man reste till häst.